

ОКРУГЛИ СТО НА ТЕМУ: "МЕЂУНАРОДНИ КРИВИЧНИ СУД ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ У БИВШОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ"

Дана 13. априла 1993. године на Правном факултету у Београду, у организацији Удружења за кривично право и криминологију Југославије, Катедре за кривичне науке Правног факултета у Београду и Државне комисије за ратне злочине и геноцид, одржан је разговор, у форми Округлог стола, на тему: *Међународни кривични суд за ратне злочине у бившој Југославији*.

Поздравну реч присутним стручњацима, различитих профила, упутио је проф. др Љубиша Лазаревић и при томе истакао значај овог скупа, који би требало да представља само први у низу окупљања иницираних актуелним проблемима у овој области, истичући да је базични мотив доношење Резолуције 808/1993 Савета безбедности Уједињених нација, која предвиђа оснивање Међународног кривичног суда за ратне злочине у бившој Југославији, и тиме отвара низ озбиљних политичких и правних проблема.

Професор др Лазаревић је напоменама везаним за *циљеве* оснивања оваквог суда; његову спорну *ad hoc* природу (и пре 1991. године у свету су вршени ратни злочини - Кореја, Вијетнам, Панама, а садашња светска друштвено-политичка ситуација не даје основа да мислимо да их и убудуће неће бити, и стога би стални суд био адекватније решење); *правни основ* формирања овог суда, за који се узима VII поглавље Повеље ОУН које омогућава примену мера и санкција ради заштите мира и безбедности, што овај суд чини још једном кариком у ланцу притисака, поготово што исто поглавље даје право Савету безбедности да процењује однос Југославије према испуњењу ове мере; постојање неколико предлога Нацрта *Статута* овога *ad hoc* суда, које би требало анализирати са аспекта састава суда, надлежности, прикупљања и презентирања доказног материјала, одлука, њиховог извршења и екстрадиције учинилаца, усмерио дискусију, која је уследила после поднетог уводног реферата секретара Државне комисије за ратне злочине и геноцид др Милана Булајића.

У свом реферату др Булајић је пошао од тога да је декада међународног права УН 1990-1999, почела 1991/92. ангажовањем међународне заједнице на штету српског народа, тиме што је дошло до легализације правне интервенције, која представља својеврсни вид разградње међународног правног поретка. Санкције које се примењују према Југославији суспендовале су примену низа значајних конвенција, нпр. Дунавске конвенције, а дерогирале су и принцип индивидуалне кривичне одговорности у корист неосноване колективне одговорности. Иако је циљ увођења санкција "изазивање промена у српском политичком руководству", оне реално и првенствено погађају народ, а позиције политичког руководства само јачају. Југословенским правницима замерено је пасивно држање, у време када се многи светски правници оглашавају поводом ситуације у Југославији, и дата је иницијатива да један од корака буде институционализација Округлог стола, који би временом требало да добије ранг међународног скупа.

Резолуцијом Савета безбедности 780/1992, формирана је Међународна комисија експерата са задатком да Генералном секретару ОУН достави закључке, базиране на примљеним извештајима и информацијама, о кршењима Женевских конвенција и другим повредама међународног хуманитарног права, на тлу бивше Југославије. Од комисије се очекивало да утврди правила процедуре, каква документа се могу подносити и од кога, међутим државама, међународним владиним и невладиним организацијама препуштено је да саме одлучују о овим питањима, која су од изузетног значаја, а таква врста волунтаризма спречава сазнавање објективне истине. Критички осврт на оснивање Међународног кривичног суда дат је постављањем извесних питања: зашто се оснива само за Југославију; зашто је надлежан/ограничен само на догађаје од јуна 1991; зашто се помиње само кршење међународног хуманитарног права, а не и злочини геноцида и зашто се не утврђују узроци избијања сукоба.

Дискусију је започео др Митар Кокољ, предлажући да се уместо појма Међународни кривични суд усваја шири адекватнији појам - Међународни кривични трибунал, који би неизоставно морао бити стални, што омогућује стварање и усвајање чврстих правила поступања која обезбеђују објективност, а отклањају могућност злоупотреба. Истакнуто је да иако нисмо послали свој предлог Нацрта Статута, могли смо подржати неки од постојећих Нацрта Статута везаних за оснивање и функционисање сталног међународног кривичног трибунала, који предвиђају више врста надлежности (искључива, *ad hoc*); примењивање и међународног и националног права; вишефазни поступак са могућношћу ревизије (из разлога појаве нових околности или утврђивања постојања заблуде) и "условно извршење", односно могућност давања дозволе да осуђено лице издржава казну у земљи чији је држављанин. Указано је на недостатке, како француског предлога Статута *ad hoc* суда, који је доста ригорозан и очигледно је да нису реално процењене консеквенце његове примене, тако и италијанског предлога, који одлучивање о свим суштинским питањима препушта одлуци Савета безбедности, а уводи чак и објективну кривичну одговорност на бази пропуштања.

Др Константин Обрадовић је своје излагање започео цитирањем изјаве Де Гола "Увек сам имао своје мишљење о Француској", зато што се његов став у потпуности разликује у односу на претходно изнете ставове. Сматра да оваква поступања међународне заједнице не представљају кршење међународних правних правила, и да је до њихове примене дошло јер су промењене политичке прилике, а не право, и да Повеља ОУН није само правни, већ и политички документ. Санкције нису казне, већ мере "за очување и успостављање мира и безбедности" (који могу бити нарушени агесијом, претњом миру, нарушењем мира); Савет безбедности по чл. 2, т. 7. овлашћен је да интервенише и у "*domaine réservé*", уколико унутрашњи сукоб прети међународном миру; ако се и када се оснује Међународни кривични суд то ће бити легално, а наша је шанса једино у томе да искористимо постојеће међународно право, како бисмо заштитили своје интересе. Замерена је очигледна неактивност југословенске стране по питању израде предлога Статута и непредузимања било каквих правних корака, иако је комплетна ситуација, од избијања сукоба, то захтевала.

Професор Лазаревић образложио је неадекватност француског предлога Нацрта Статута истичући следеће чињенице: процедура избора чланова суда и комисије за вођење истраге и гоњење је арбитарна, јер у односу на листу предложених кандидата за ове функције Савет безбедности има коначно реч; квалификација једне радње/пропуштања, независна је од унутрашњег права, чиме се крше два принципа *Nullum crimen sine lege* и правило да суд не може и стварати и примењивати право; суд одређује и које ће групе и организације прогласити злочиначким; субјекти који могу предложити покретања поступка против одређених лица, тачно и унапред су одређени; списком који не обухвата све потенцијално заинтересоване субјекте;

трајање казне затвора није унапред прописано, што је у супротности са принципом *Nulla poena sine lege*; потпуно је неприхватљиво решење по коме свака заинтересована држава може ставити предлог да се њој повери извршавање изречене казне затвора; границе постојања индивидуалне одговорности су исувише широко постављене.

Поред питања оснивања, за др Миланку Вешовић подједнако је важно и питање фактичког функционисања суда, односно питање екстрадиције - на који начин ће суду бити доступна лица којима треба да суди. Обавезна екстрадиција није прихватљива, мора се ићи на еластичније решење које би обухватило право дискреционог одлучивања државе о изручењу. Сагласност осуђеног лица да у одређеној држави издржава казну је неопходна, јер супротно носи у себи опасност од злоупотреба.

У име Министарства иностраних послова Југославије нека запажања изнео је господин Митић, истичући одсуство званичног става Југославије о оснивању и функционисању Међународног кривичног суда, оспоравајући право Савету безбедности да оснује такав један суд, а нарочито наглашавајући спорну објективност *ad hoc* судова.

Адвокат Јован Копривица изнео је озбиљне замерке на рад Државне комисије за ратне злочине и геноцид, док је потпуковник Љубомир Цвијовић у потпуности подржао ставове др Булајића.

Господин Сретен Радовановић, у име Савезног министарства правде, указао је на решење које Савезно министарство правде сматра најприхватљивијим, а по коме би се основао стални међународни кривични суд, са тачно прописаном организацијом, надлежношћу, меродавним правима и успостављањем такве вишестепености функционисања, по којој би међународни суд био трећа инстанца, која би вршила контролу одлука националних судова и усклађивала поступање са осуђеним лицима, што би допринело једнакости и равноправности осуђених. На плану извршења кривичних санкција, за вршење контроле, неопходно је оснивање међународне комисије.

Др Владан Василијевић је на почетку свог излагања указао на погрешно тумачење Резолуције 808 Савета безбедности. Овом резолуцијом се не оснива суд, већ упућују међународни субјекти на испитивање околности које су претпоставка за оснивање тог суда. Пошто ниједно од предложених решења Статута међународног кривичног суда није коначно решење, већ ће одлуку донети генерални секретар ОУН, неразумљива је пасивност југословенске стране која није поднела свој предлог, нити се определила за неки од постојећих, нпр. предлог Међународног удружења за кривично право о оснивању сталног суда. Неразумљив је априорно негативан став према поднетим нацртима, јер француски поштује принцип легалитета базирајући се на начелима постављеним у Нирнбергу, док КЕБС-ов допушта уступање гоњења учинилаца националним судовима, а сав прикупљени материјал биће подвргнут верификацији тиме што се третира као кривична пријава, коју суд увек може одбацити, а иако је прихвати, следи провера у току самог поступка.

Др Смиља Аврамов је обавестила учеснике Округлог стола о питањима о којима се расправљало на конференцији ОУН, посвећеној оснивању Међународног кривичног суда, у којој је узела активно учешће. Кључни моменти око којих се водила дискусија су: проблем правног основа стварања суда, с обзиром да је Савет безбедности политички орган са ограниченом извршном моћи који може само покренути иницијативу, па би правни основ морао бити уговор између заинтересованих страна; опредељење за стални или *ad hoc* суд; седиште суда; потреба кориговања нирнбершких принципа; прописивање доказног поступка, који ће неминовно бити и дуготрајан и скуп; питање екстрадиције учинилаца кривичних дела и извршења казне затвора. Своје излагање др Аврамов окончала је тврдњом да само Међународ-

ни суд, објективног састава и функционисања, може "разбити сатанизацију српског народа".

На крају рада Округлог стола присутнима се обратио проф. др Лазаревић, истичући да је несумњив значај скупа што су акцентовани кључни проблеми и што је прекинута лоша пракса да се на догађаје само накнадно реагује. Остварена дискусија показала је сву сложеност отворених проблема, јер нпр. до краја није разјашњено да ли је Резолуцијом 808 основан Међународни кривични суд или само инициран процес његовог оснивања.

Намера овог приказа је да се побуди жеља за активним учешћем свих који могу допринети проналажењу најбољих решења, на оваквим и сличним скуповима.

Силвија Пановић-Ђурић
Наташа Делић,
асистенти-приправници Правног факултета у Београду